नवीन शैक्षणिक धोरण २०२२ टप्पे आणि आव्हाने...

डॉ. गटलेवार डी. एन. व डॉ. हत्तरगे जे. बी.
जवाहर कला विज्ञान व वाणिज्य महाविद्यालय, अणदूर,
ता. तुळजापूर, जि. उस्मानाबाद

प्रस्तावना :

३४ वर्षानंतर आणि एकविसाव्या शतकातील पहिली शैक्षणिक धोरण ट्वेंटी-ट्वेंटी मध्ये करण्यात आली. २९ जुलै २०२० रोजी विद्यमान भारतीय शिक्षण पद्धतीचा अनेक बदल घडवून आणण्याच्या उद्देशाने मंत्रिमंडळाने नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण याला मान्यता दिली. नवीन शैक्षणिक धोरण ट्वेंटी-ट्वेंटी कधी लागू होणार नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण ट्वेंटी-ट्वेंटी न्यू नेशनल एज्युकेशन पोलिसी २०१९ मध्ये मांडण्यात आले हे शैक्षणिक धोरण १९६४ च्या कोठारी आयोगाच्या शिफारशीवर आधारित होते १० + २ + ३ शैक्षणिक प्रणाली स्वीकारण्यात आलेली होती यासोबत त्रिभाषा सूत्र अवलंबण्यात आलं होतं यामध्ये प्रथम भाषा मातृभाषा राष्ट्रभाषा हिंदी तृतीय भाषा म्हणून इंग्रजीचा स्वीकार करण्यात आलेला होता सर्वसाधारणपणे या शिफारशीवर आधारित १९८६ मध्ये दुसरे धोरण राजीव गांधी सरकारने मांडलेले या धोरणामध्ये विशेषता भारतीय महिला अनुसूचित जमाती, अनुसूचित जाती समुदायासाठी असमानता दूर करण्यासाठी आणि शैक्षणिक संधी समान करण्यावर विशेष भर दिला गेला या धोरणामध्ये १९९२ ध्यान नरसिंहराव सरकारने बदल सुचवला आणि काही सुधारणा करण्यात आल्या भारतातील शिक्षण प्रणाली एज्युकेशन स्टीम इंडिया भारतीय राज्यघटनेच्या राज्य धोरणाची दिशा दर्शक तत्वे डायरेक्ट प्रिन्सिपल ऑफ स्टेट पोलिसी चा भाग चार कलम ४५ आणि ३९ मध्ये राज्य माननीय आणि सर्वांना न्याय व प्रवेश योग्य शिक्षणाची तरतूद आहे घटना दुरुस्ती शिक्षणास राज्य यादीतून समवृत्त यादीमध्ये स्थानांतरित केली गेली २००२ मध्ये ८६ व्या घटनादुस्तीने मूलभूत अधिकाराच्या कलम २१ अंतर्गत शिक्षणाला अंमलबजावणीचा हक्क बनविता ६ ते १४ वयोगटातील सर्व मुलांना प्राथमिक शिक्षण देण्यासाठी राईट तो एज्युकेशन आरटीई २००९ लागू करण्यात आलेला आहे या अधिनियमात सर्व शिक्षा अभियान मध्यान भोजन योजना नवोदय विद्यालय केन्द्रीय विद्यालय यासारख्या सरकारी क्रमा समाजातील वंचित घटकांसाठी २५ टक्के आरक्षण देण्यात आले आहे. नवीन शैक्षणिक धोरणाची पार्श्वभूमी न्यू नेशनल एज्युकेशन पोलिसी ट्वेंटी-ट्वेंटी २०१५ मध्ये स्मृती इराणी मनुष्यबळ विकास मंत्री होत्या त्यांनी नव्या शैक्षणिक धोरण अमान्य करण्याच्या दृष्टिकोनातून ऑक्टोबर २०१६ मध्ये धोरण मांडले यावर जनतेकडून सुधारणा मागवण्यात आल्या मात्र हे धोरण मंजूर होऊ शकले नाही या धोरण निर्मितीचे प्रमुख पी. एस. आर. सुब्रमण्यम केले होते. न्यू नेशनल एज्युकेशन शैक्षणिक ट्वेंटी-ट्वेंटी कस्तुरीरंगन यांच्या अध्यक्षतेखाली कमिटी बनवून करण्यात आला नवीन धोरणाची महत्वाचे मुद्दे भारताला जागतिक ज्ञान महासता बनणे हे नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण ट्वेंटी-ट्वेंटी चे अंतिम उद्दिष्ट आहे. मनुष्यबळ विकास मंत्रालय चे नाव बदलून शिक्षण मंत्रालय ठेवले गेले १९४७ मध्ये स्वातंत्र्य मिळाल्यापासून भारतातील शिक्षण प्रणालीतील हा तिसरा मोठा बदल आहे. ट्वेंटी-ट्वेंटी च्या पूर्व १९६८-१९८६ मध्ये शैक्षणिक यंत्रणेत सुधारणा झाली शालेय शिक्षणातील गुंतवणूक मध्ये लक्षणीय वाढ करणे नवनवीन उपक्रम राबवणे इसवी सन २०१५ पासून २५ पर्यंत पाचवी व त्यापुढील येथील प्रत्येक विद्यार्थ्यास पायाभूत साक्षरता व तंत्रज्ञान आत्मसात होत असल्याची दक्षता घेणे शालेय शिक्षणासाठी ५ + ४ रचनेवर आधारित बौद्धिक विकास व अध्ययनाच्या तिच्यावर तत्वावर आधारित अभ्यासक्रम व अध्यापन शास्त्र रचना विकसित करण्यात आले आहे असा भारतीय

Principal
Jawahar Arts, Science & Commerce College,
Andur Tal. Tuljapur Dist, Osmanabad

शिक्षण प्रणालीतील हा मोठा बदल आहे राष्ट्रीय शैक्षणिक आयोग नॅशनल एज्युकेशन एज्युकेशन कमिशन राष्ट्रीय शिक्षण आयोग पंतप्रधानांच्या अध्यक्षतेखालील राष्ट्रीय शिक्षण आयोग किंवा नॅशनल एज्युकेशन कमिशनची स्थापना करण्यात येईल हा आयोग भारतातील शैक्षणिक दूरदृष्टीचा परिरक्षक असेल रान २०३० पर्यंत पूर्व माध्यमिक स्तरापर्यंत शिक्षण १००% ग्रॉस एन्रोलमेंत सर्वत्र केले गेले आहे १०+२ ची सध्याची शिक्षण प्रणाली नवीन वर आधारित सुधारित ५ + ३ + ३ + ४ द्वारे अनुक्रमे उच्चशिक्षण हायर एज्युकेशन फॉर्म नॅशनल एज्युकेशन पोलिसी ट्वेंटी-ट्वेंटी अभ्यासक्रमास एकाधिक एक्झिट ऑप्शन्स आणि वेगवेगळ्या स्तरावर प्रमाणपत्राचा दिली जातील अभ्यासक्रम बंद केले जातील वैद्यकीय वगळता संपूर्ण उच्च शिक्षणासाठी उच्च शिक्षण आयोग हायर एज्युकेशन कमिशन ऑफ इंडिया ची स्थापना केली जाईल सार्वजनिक शिक्षण संस्था द्वारा संचालित केल्या जातील त्याची एस आय मध्ये चार स्वतंत्र विभाग असतील उदाहरणार्थ १. नियामकांची चौकटीची देखभाल करण्यासाठी राष्ट्रीय उच्च शिक्षण परिषद. २. सर्वसाधारण शैक्षणिक परिषद देखरेखीसाठी. ३. वित्त पुरवठा करण्यासाठी उच्च शिक्षण अनुदान परिषद. ४. अधिकृत मान्यता मिळण्यासाठी नॅशनल क्रेडिट कौन्सिल पंधरा वर्षात महाविद्यालयाची संलग्नता प्रणाली पुसून टाकली जाईल आणि महाविद्यालयांना स्वायत्तता देण्याची यंत्रणा राबवली जाईल भविष्यात प्रत्येक धोरण उच्च शिक्षणामध्ये अमुलाग्र बदल होईल व विद्यार्थ्यांना उपयोगी असलेल्या नवीन शैक्षणिक विद्यार्थी खासगी संस्थांमध्ये उच्च शिक्षण घेत आहेत खाजगी क्षेत्र मध्ये उच्च शिक्षण घेत आहेत तर खाजगी क्षेत्र आर्थिक संसाधने व नाविन्यपूर्ण कल्पना प्रधान करतात याकडे दुर्लक्ष करून चालणार नाही या धरणाच्या प्रक्रियेसाठी संशोधनाची महत्वाची उद्दिष्टे म्हणजे विविध उपक्रमाच्या यशस्वी अंमलबजावणीसाठी येत्या दशकात पुरेल अशा संसाधनाची गरज लागणार आहे. यासंदर्भात या धोरणात म्हटल्याप्रमाणे नव्या धोरणाची उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी देशाला शिक्षणावरील सार्वजनिक खर्च एकूण देशांतर्गत उत्पन्नाच्या १० टक्के पर्यंत वाढवावा लागेल भूतकाळात देण्यात आलेली आश्वासने आणि त्याची प्रत्यक्ष कृती याचा विचार केल्यास नक्कीच नवीन शैक्षणिक धोरण मधील टप्पे आणि भारतीय शिक्षणामध्ये झालेले बदल धोरणांमध्ये शिक्षणावरील सार्वजनिक खर्च एकूण देशांतर्गत उत्पादनाच्या सहा टक्के पर्यंत देण्याची शिफारस करण्यात आली आहे. ही संशोधनाची महत्वाची उद्दिष्टे आहेत तरी करून आणि आर्थिक संकटामुळे सरकारने आरोग्य क्षेत्रात अधिक खर्च करणे पसंत केले त्यामुळे शिक्षण क्षेत्रावरील खर्चात कपात झाली याबाबत कोणतेही दुमत नाही येत्या काळात शिक्षणावरील खर्च कसा वाढवता येईल यासाठी देखील एक महत्त्वाचा सरकारपुढे आहेत आणि धोरणामध्ये ट्वेंटी-ट्वेंटी हा नक्कीच मार्गदर्शक ठरेल नव्या युगातील नवी आव्हाने लक्षात घेणे गरजेचे आहे.

संशोधन पद्धती नवीन शैक्षणिक धोरणाची

शैक्षणिक धोरणाच्या संशोधन पद्धती मध्ये यश मिळवण्यासाठी नवीन प्रणाली व सुधारणांमध्ये योगदान देण्याचे राज्य व केंद्र यांची यांच्यावर अवलंबून आहे. शैक्षणिक धोरण जाहीर झाल्यानंतर १९८६ नंतर पहिल्यांदाच शैक्षणिक धोरण जाहीर करण्यात आले या धोरणामध्ये भारताच्या शिक्षण व्यवस्थेला भेडसावणाऱ्या विविध आव्हानावर उपाय सुचवण्याचा प्रयत्न करण्यात आला हे नवे शैक्षणिक धोरण जाहीर झाल्याच्या वर्षपूर्ती निमित्त बोलताना पंतप्रधान नरेंद्र मोदी असे म्हणाले की आपण स्वातंत्र्याच्या ७५ व्या वर्षांमध्ये पदार्पण करत आहोत एक प्रकारे नव्या शैक्षणिक धोरणाची अंमलबजावणी करणे हा आता त्यात महत्वाचा भाग बनला आहे नवीन भारत आणि भविष्यासाठी तयार युवा पिढी घडविण्याच्या दृष्टीने हे धोरण महत्वाची भूमिका बजावणार आहे एकविसाव्या शतकातील सर्वात दूरदर्शी धोरण आहे असे मत शिक्षण मंत्री धर्मेंद्र प्रधान यांनी मांडला आहे याद्वारे प्रत्येक विद्यार्थ्याच्या क्षमतेचा योग्य वापर शिक्षणाचे सार्वत्रिकीकरण क्षमता विकास आणि कौशल्य यावर आधारित

Principal
Jawahar Arts, Science & Commerce College,
Andur Tal. Tuljapur Dist. Osmanabad

शिक्षणाच्या माध्यमांमध्ये परिवर्तन घडवून आणणारे नवीन शैक्षणिक धोरण असेल व या नवीन शैक्षणिक धोरणांमध्ये सर्व शिक्षण सर्वसमावेशक किफायतशीर विद्यार्थ्यांना परवडण्याजोगे आणि न्याय होण्यास मदत होईल आणि यावर विद्यार्थ्यांची उपजीविका आणि कौशल्य यावर आधारित असणारे शिक्षण असेल यावर देखील प्रत पंतप्रधान यांनी भर दिला आहे आतापर्यंत या संशोधनासाठी विविध क्षेत्रात प्रगती झालेली आहे हे धोरण प्रगतीपथावर आहे येत्या काही दशकांमध्ये या धोरणात समोरील आव्हाने ही मागोवा घेतील असं टप्प्यामध्ये सांगता येऊ शकते.

महत्वाचे टप्पे नवीन शैक्षणिक धोरणाची..

सध्या नव्या शैक्षणिक धोरणाची अंमलबजावणी जरी जोर धरलेला असला तरीही ते पूर्णत्वला जाण्याच्या मार्गावर अनंत आव्हाने आणि टप्पे आहेत भारताच्या शैक्षणिक क्षेत्रातील विविधता आणि आकार लक्षात घेता या धोरणाची अंमलबजावणी हे एक प्रगतीपथावर आहे. यासाठी शालेय शिक्षणाच्या व्यवस्थेचा विचार करून पंधरा लाखाहून अधिक शाळा २५ करोड़ विद्यार्थी आणि ८९ लाख शिक्षकांसह भारतातील शिक्षणव्यवस्था ही जगातील दुसऱ्या क्रमांकावरील शिक्षण व्यवस्था आहे भारतीय शिक्षण व्यवस्थेमधील अत्यंत महत्त्वाचे नव्या धोरणाची अंमलबजावणी ही विलक्षण विविधता असलेल्या राज्यांमधील आहे. तर दुसरी महत्वाची गोष्ट म्हणजे नव्या शैक्षणिक धोरणाची धोरणांची अंमलबजावणी देशाच्या राज्याच्या आणि सरकाराच्या क्षमतेवर अवलंबून आहे तर नव्या धोरणामध्ये कल्पना केलेल्या परिवर्तनाच्या चालना देण्यासाठी शिक्षण मंत्रालय केंद्र आणि राज्य आणि इतर नियामक संस्था मधील अंतर्गत क्षमता अत्यंत अपुरी आहेत उदाहरणार्थ पारंपरिक शिक्षणाकडून प्रयोगात्मक शिक्षण व टीकात्मक विचारापर्यंत जाण्यासाठी ही शिक्षणव्यवस्था चालवणाऱ्या लोकांच्या व सोबत शिक्षक विद्यार्थी व पालकांच्या दृष्टिकोन बदल होणे गरजेचे आहे तसेच विद्यार्थ्यांना पूरक व कौशल्य यावर आधारित शिक्षण होऊनदेखील गरजेचे आहे नवीन शैक्षणिक धोरणामध्ये विद्यार्थ्यांना दैनंदिन जीवनामध्ये इतरांवर अवलंबून असण्यापेक्षा कौशल्या मधून स्वतःचे उपजीविका भागवणारे शिक्षण हे विद्यार्थ्यांना शालेय महाविद्यालयातून देणे गरजेचा आहे अत्यंत महत्वाची बाब म्हणजे अनेक शाळा विद्यार्थ्यांना व महाविद्यालयांमध्ये विद्यार्थ्यांना फक्त पुस्तकी ज्ञान दिलं जातं पुस्तकी ज्ञानापेक्षा प्रत्यक्ष कृतीतून त्यांना उद्योजक बनवणारे शिक्षण हे नव्या शैक्षणिक धोरणांमध्ये समाविष्ट करणे हा एक महत्त्वाचा आव्हान आहे. नव्या शैक्षणिक धोरणाच्या दस्तऐवजाचा मधील विद्यमाने व्यवस्थेमध्ये सर्वसमावेशक व आमुलाग्र बदल घडवून आणण्याचा मार्ग आखण्यात आलेला आहे ही एक आशादायक बाब आहे आणि राष्ट्रीय शिक्षक प्रशिक्षण परिषद स्थापन करण्याच्या विचारात सरकार आहे तिसरी महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे हे धोरण मुख्यत्वे केंद्र आणि राज्यांमधील सहकार्यावर अवलंबून असणार आहे. या धोरणाचा मसुदा केंद्र सरकारने राज्य सरकारच्या विविध भागधारकांच्या योगदानातून तयार केलेला आहे चौथी बाब.

राज्यात जिल्हा तालुका पातळीवरील विविध शैक्षणिक संस्था या खाजगी क्षेत्राला या धोरणाची अंमलबजावणी मध्ये सहभागी करून घेणे ही एक महत्त्वाची बाब नवीन शैक्षणिक धोरणांमध्ये असेल आर्थिक संसाधने तसेच नवनवीन कल्पना निर्मितीसाठी चे अनुकूल वातावरणाची कमतरता ही आव्हाने समोर आहेत परंतु या सर्वांमध्ये विविध राज्यांमध्ये जन्म तयार करणे ही सर्वात कठीण काम आहे थोडक्यात सांगायचे तर नव्या धोरणाच्या अंमलबजावणीत सहकारी संघराज्य प्रणाली व सुधारणांमध्ये योगदान देण्याची राज्याची क्षमता यावर अवलंबून आहे नवीन शैक्षणिक धोरणांमध्ये बदल होणे हे अत्यंत महत्त्वाचे आव्हान आहे.

Principal
Jawahar Arts, Science & Commerce College,
Andur Tal. Tuljapur Dist, Osmanabad

पाच महत्त्वाची आव्हाने नवीन शैक्षणिक धोरणाची

१. गरीब – श्रीमंत शिक्षणातीत विषमताही नवीन शैक्षणिक धोरणात विचारात घेतली आहे आणि म्हणून सरकारी आणि खाजगी शाळांमध्ये शिक्षण का समानता आणण्याची भूमिका प्रामुख्याने मांडण्यात आली आहे राष्ट्रीय शिक्षण आयोगाची स्थापना करण्याची आणि खाजगी शाळांना अनियंत्रित निवडण्यापासून रोखण्याची शिफारस नवीन शैक्षणिक धोरणात करण्यात आलेले आहे शिक्षणाचा आकृतिबंध बदलण्यात आला आहे हे धोरण बालवाडी अंगणवाडी पासून ते उच्च शिक्षणामध्ये लागू असणार आहे. नवीन शैक्षणिक धोरणामध्ये बदल होणे महत्वाचा घटक आहे.

२. १९६६ मध्ये कोठारी आयोगानेरशिक्षणावर एकूण राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या जीडीपी किमान सहा टक्के खर्च व्हावा अशी शिफारस केली होती परंतु पण त्याची अंमलबजावणी होऊ शकली नाही नवीन शैक्षणिक धोरणामध्ये सहा टक्के खर्च व्हावा असे आवर्जून म्हटले आहे. मागील वर्षात शिक्षणाची गुणवत्ता पदवीधरांच्या धारकांच्या हाती कौशल्य नसणे शिक्षणामध्ये गळतीचे प्रमाण फक्त डिग्र्या नावापुरता आहेत परंतु डिग्रीचा योग्य तो आमूलाग्र बदल किंवा विद्यार्थ्यांच्या मूल्यमापनाची प्रक्रिया ही झालेली नाही हा महत्त्वाचा आव्हान नवीन शैक्षणिक धोरणामध्ये आहे.

३. नवीन शैक्षणिक धोरण नवे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण हे विद्यार्थ्यांना शिक्षणाकडून बहुमुखी शिक्षणाकडे नेणार आहे हे धोरण म्हणजे शिक्षण क्षेत्राला नवे वळण देणारा मैलाचा दगड ठरणार आहे सुमारे ३५ वर्षानंतर हे नवे धोरण तयार करण्यात आले आहे युवा पिढीच्या आकांक्षा आणि त्यांचे हित लक्षात घेऊन जग चौथ्या औद्योगिक क्रांतीच्या उंबरठ्यावर असताना वेगाने बदलत असलेली जागतिक आर्थिक रचना आणि त्यातून निर्माण होणाऱ्या संधी यांना तत्परतेने प्रतिसाद देणारे हे धोरण असल्याने त्याकडे वेगळ्या दृष्टीने बघितले पाहिजे असे असे नवीन धोरण असणे हे देखील एक आव्हान आहे नव्या राष्ट्रीय शिक्षण धोरणाविषयी अत्यंत बौद्धीक सामाजिक भावनिक प्रगतीचा देखील विचार या नव्या धोरणामध्ये होणे गरजेचे आहे

४. वरील सर्व गोष्टीचा विचार करता नवीन शैक्षणिक धोरणात एक सकारात्मक बाजू आपल्याला पाहायला मिळते ती म्हणजे स्वातंत्र्यानंतर आज पर्यंत जीडीपी मधील तीन टक्केच भाग शिक्षणावर खर्च केला जात असे परंतु यासाठी आता ६० टक्के भाग शिक्षणावर खर्च केला जाणार आहे त्यामुळे शिक्षण संस्था साधनांची उपलब्धता आणि पर्यायाने शैक्षणिक क्षेत्रात सकारात्मक बदल घडून येतील असा विश्वास मला वाटतो एकंदरीत राष्ट्रीय विकासाला पूरक असे हे नवे शैक्षणिक धोरण विज्ञानाची उपाययोजना माध्यमातून शिकवले जाईल.

व्यक्तिगत आणि समाज जीवनात त्याचा खऱ्या अर्थाने उपयोग होणार आहे विद्यार्थी वेबसाईट डिझाइन करायला शितील कॉम्प्युटरची भाषा शिकतील विज्ञानाचा भर प्रयोगशील तेवर असेल विज्ञानाची उपाय योजना या माध्यमातून शिकवले जाईल असे संशोधन शिल्पा शुद्ध संस्कृतिक विचारांची जोपासना असणारे शिक्षण असेल शैक्षणिक क्षेत्र हे स्वतंत्र झाले असं एक नवीन शैक्षणिक धोरणाचा आव्हान असेल.

छोट्या शिक्षण संस्था प्रामुख्याने ग्रामीण भागात कार्यरत असतात येथील मुलांमध्ये परंपरागत खुर्चीला ज्ञान अफाट असतं परंतु त्या ज्ञानाला आतापर्यंत योग्य व्यासपीठ मिळाले नव्हते या नव्या शैक्षणिक धोरण आणि ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांचे विकासाचा उच्चं पडणार आहे तसेच ग्रामीण भागातील मुलांच्या सामाजिक जाणीवा व्यापक असतात अशाच काळात ही त्यांची नीतिमूल्ये टिकून आहेत अशी ही मुले खऱ्या अर्थाने राष्ट्र निर्मितीमध्ये महत्त्वाची भूमिका बजावू शकतील हे नवीन शैक्षणिक धोरण राष्ट्रीय उद्धारासाठी पूरक आहे नवीन शैक्षणिक धोरण आणि ग्रामीण भागातील छोट्या शिक्षण संस्थांना पायाभूत सुविधा पुरवल्या तर देशाचा कायापालट करण्याचा छोट्या शिक्षण संस्था नक्कीच खारीचा वाटा उचलतील नवीन शैक्षणिक धोरणाचा अवलंब झाल्यानंतर आतापर्यंत

Principal
Jawahar Arts, Science & Commerce College,
Andur Tal. Tuljapur Dist, Osmanabad

स्पर्धात्मक चढाओढ न राहता सार्वत्रिक गुणवत्तेचा विकास होईल शिवाय कला वाणिज्य शास्त्र या तीन घटकांची सांगड व्यावसायिक अभ्यासक्रमाची जोडली जाणार आहे . एखादा इंजीनियरिंग शिकणारा विद्यार्थी कलाक्षेत्रातील एखादा अभ्यासक्रम पूरक म्हणून घेऊ शकेल अशी चाकोरीबद्ध अभ्यासक्रमाचा आणि त्याच्या मुळे होणारे तोटे यांचा संभोग आता दुसर होणार आहे या धोरणाने नवीन यांत्रिकी शोध आणि संगणकीय प्रणाली त्याची सांगड घातल्याने विचारशक्तीला प्रेरणा मिळणार आहे . हा महत्वाचा शैक्षणिक धोरणाचा पायाभूत घटक आहे.

नवीन शैक्षणिक धोरण टप्पे आणि आव्हाने निष्कर्ष...

डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर यांचे विचार घेऊन जागतिक खेडे होत असताना समाजाच्या उन्नतीसाठी डॉक्टर आंबेडकर विचार घेऊन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाचे आम्ही स्वागत करत आहोत आत्मनिर्भर भारतासाठी नवनिर्माणासाठी सजवण्याच्या दिशेने टाकलेले पाऊल म्हणजे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण ट्वेंटी-ट्वेंटी राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणाच्या आव्हाने देशात किमान शिक्षणाचा टक्का वाढत असला तरी पण गुणवत्तेच्या बाबतीत काही प्रमाणात प्रश्नचिन्ह नाही गरीब-श्रीमंत शिक्षणातील विषमता ही नवीन शैक्षणिक धोरणातील महत्त्वाची आहे म्हणून आहे म्हणून सरकारी आणि खाजगी शाळांमध्ये शिक्षण असलेली असमानता दिसून येते प्रामुख्याने अंगणवाडीपासून ते उच्च शिक्षणामध्ये लागू असणारा हा एक शिक्षणाचा आकृतिबंध बदलण्यात एक मोठे आव्हान आहे.

Reference

1. http : www.nelpid.in 2020.pdf
2. http : www.mhrd.gov.in/sites NEP 2019

Principal
Jawahar Arts, Science & Commerce College,
Andur Tal. Tuljapur Dist, Osmanabad